

Stanovisko Výboru regionů – Evropské seskupení pro územní spolupráci: nový impuls pro územní spolupráci v Evropě

(2008/C 257/03)

VÝBOR REGIONŮ

- trvá na nezbytnosti rychlého a souvislého uplatnění nařízení na celém území Unie v souladu s evropským charakterem nového nástroje;
- zdůrazňuje, že ESÚS tím, že formám územní spolupráce mezi institucemi na různých úrovních ze dvou či více členských států poskytuje právní záštitu Společenství, může podnítit horizontální evropskou integraci prováděním zásad subsidiarity a blízkosti;
- zdůrazňuje, že možnost zahrnout různé institucionální úrovně do jednotné struktury spolupráce otevírá dveře novým podobám řízení na více úrovních a umožňuje evropským regionálním a místním orgánům převzít důležitou úlohu podnětu při vypracování a zavádění politik Unie, a tím přispět k otevřenější, participativnější, demokratičtější, odpovědnější a transparentnější evropské správě věcí veřejných;
- potvrzuje svůj záměr hrát zásadní roli ve věci informování o nástroji ESÚS a jeho podpory za pomoci politického nasazení, komunikačních iniciativ, vytváření sítí pro výměnu zkušeností a osvědčených postupů a vzdělávacích činností;
- vyzývá Evropskou komisi, aby v příští zelené knize o evropské územní soudržnosti zahájila strategické úvahy o ESÚS.

Zpravodajka: Mercedes BRESSO (IT/SES), předsedkyně vlády regionu Piemonte

VÝBOR REGIONŮ

Výzvy pro Evropu a potřeba evropské integrace

1. s nadšením vítá přijetí nařízení o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS); toto seskupení představuje účinnou odpověď na základní potřebu prohloubení evropského integračního procesu s ohledem na regionální rozmanitost tím, že výzvám, před kterými stojí Evropa, přizpůsobuje stávající modely řízení;

2. bere na vědomí, že Evropská unie se ocitla před změnami důležitými pro její budoucnost: stačí uvážít novou Lisabonskou smlouvu, která byla podepsána 13. prosince 2007, nedávné rozšíření schengenského prostoru o devět nových zemí, přijetí eura Kyprem a Maltou na počátku roku 2008 a probíhající přezkum rozpočtu;

3. je obecně potěšen, že nová Lisabonská smlouva v článku 3 Smlouvy o Evropské unii zavádí územní soudržnost mezi cíle Unie, a prohlašuje, že se má věnovat zvláštní pozornost přeshraničním regionům; jde o výslovné uznání, že při přípravě politik Unie je třeba podporovat harmonický a rovnovážný rozvoj evropského území, které je ze své podstaty polycentrické; vyzývá Komisi, aby vypracovala návrh, jaká opatření a činnosti to může v budoucnu na evropské úrovni zahrnovat;

4. uznává, že budoucnost Evropské unie a jejího území závisí na posílení součinnosti mezi politikami soudržnosti a strategiemi na podporu konkurenceschopnosti, jakož i na rozvoji odvětvových politik, jež by zejména znevýhodněným oblastem pomohly čelit výzvám globalizace na základě přeshraničního, nadnárodního a meziregionálního přístupu; konstatuje, že přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce již přinesla a nadále vytváří přidanou hodnotu: evropskou, politickou, institucionální, hospodářskou a sociálně kulturní přidanou hodnotu;

5. připomíná, že územní soudržnost je ústřední složkou územní agendy Evropské unie. Tato agenda vyjadřuje požadavek, aby územní rozměr hrál výraznější roli v budoucí evropské politice soudržnosti a dalších politikách Společenství;

6. domnívá se, že územní soudržnost představuje nezbytnou složku pro dosažení cílů hospodářského růstu a solidarity a pro vytvoření vysoce konkurenceschopného sociálně tržního hospodářství zaměřeného na plnou zaměstnanost, sociální pokrok a udržitelný rozvoj;

7. potvrzuje, že územní soudržnost zároveň může posílit konkurenceschopnost a udržitelnost evropských regionů v souladu s cíli nové Lisabonské strategie aktualizované členskými státy v roce 2008;

8. domnívá se, že územní spolupráce a především přeshraniční spolupráce je klíčovým prvkem evropské integrace a politickou prioritou EU, a připomíná zvláštní význam, který má územní spolupráce v případě nejvzdálenějších regionů, ostrovů a horských oblastí;

9. vyzývá Evropskou komisi, aby v příští zelené knize o evropské územní soudržnosti zahájila strategické úvahy o ESÚS;

Politický a strategický význam ESÚS

10. podporuje územní spolupráci jako základní nástroj politiky soudržnosti v zájmu vyřešení otázek s výrazným územním rozměrem v odvětvích, které jsou velmi důležité z hospodářského, sociálního, kulturního a environmentálního hlediska;

11. zdůrazňuje, že územní spolupráce představuje vhodnou odpověď na požadavek, aby rozdělení finančních prostředků týkajících se programového období 2007–2013 bylo z geografického hlediska rovnoměrnější;

12. je potěšen, že programové období 2007–2013 stanoví významné posílení územní spolupráce v politice soudržnosti prostřednictvím:

- integrace iniciativy Společenství INTERREG, z níž se stává politický cíl evropské politiky soudržnosti v plném smyslu slova (cíle 3),
- výrazného zaměření iniciativ v oblasti územní spolupráce na dosažení cílů stanovených v Lisabonu a Göteborgu,
- upevnění územní spolupráce a jejího propojení s ostatními politikami EU v tematických oblastech v rámci iniciativy Regiony pro hospodářskou změnu,
- posílení struktur spolupráce, řídicích mechanismů a postupů kapitalizace, a to i pomocí programů na propojení 27 členských států v síti (Urbact, Interact, ESPON);

13. domnívá se, že nařízení (ES) č. 1082/2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS) představuje důležitý právní nástroj, který pomocí jednotných pravidel Společenství přímo uplatňovaných ve všech členských státech posílí spolupráci mezi evropskými územními celky;

14. má za to, že jeho předpokládaný potenciál je navíc posílen díky jeho přímé návaznosti na *acquis communautaire*, která mu dodává zvláštní sílu a schopnost právní integrace a větší hloubku a dynamičnost, než jaké mají klasické nástroje spolupráce;

15. poukazuje na to, že předchozí právní rámec, který nařízení nicméně nemá v úmyslu zrušit, často způsoboval nejistotu;

16. je potěšen, že nařízení o ESÚS zahrnuje značnou část změn, které byly v oblasti územní spolupráce zavedeny díky *acquis* Rady Evropy. V rámci Rady Evropy bylo prostřednictvím Evropské rámcové úmluvy o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady z roku 1980 a jejich dodatkových protokolů z let 1995 a 1998 poprvé uznáno právo územních společenství spolupracovat i přes hranice státu;

17. poukazuje na to, že ESÚS je nástroj, jenž uvádí v život strukturu evropské spolupráce, jejímž cílem je umožnit projednávání a řešení tradičních právně-administrativních problémů souvisejících s prováděním a řízením přeshraničních, nadnárodních a meziregionálních programů a projektů a územní spolupráce obecně;

18. zdůrazňuje, že ESÚS přispívá ke stabilitě a jistotě iniciativ územní spolupráce vytvářením spolupracujících skupin, které mají právní subjektivitu a také prostředky nezbytné k uskutečnění projektů a činností, a to s finanční podporou Společenství i bez ní;

19. zdůrazňuje, že ESÚS může nabídnout účinnou platformu pro koordinaci a provádění evropských, národních a regionálních politik v mnoha velmi důležitých oblastech, jako je např. infrastruktura, konkurenceschopnost podniků, výzkum a inovace, odborná příprava, ochrana životního prostředí a předcházení environmentálním rizikům, energetické a dopravní sítě, zdravotnictví a sociální věci, udržitelný a polycentrický rozvoj měst;

20. připomíná, že evropské programy, jako například INTERREG, byly důvodem pro vytvoření početných struktur, úmluv a dohod, které měly dát konkrétní podobu formám přeshraniční a meziregionální spolupráce mezi územními celky ve věcech společného zájmu;

21. domnívá se, že ESÚS může představovat novou příležitost pro právní strukturu a soudržný rozvoj Euroregionů, jež v uplynulých letech prostřednictvím kooperačních iniciativ rozhodujícím způsobem přispěly k posílení skutečné spolupráce v široké škále aktivit, sousedských vztahů, sblížení obyvatelstva, přenosu znalostí a výměně osvědčených postupů;

22. zdůrazňuje, že cílem nařízení o ESÚS není zrušit existující fungující Euroregiony ani vytvořit dodatečnou správní strukturu, ale poskytnout skutečnou možnost pro transevropskou územní spolupráci;

23. klade důraz na to, že ESÚS představuje mocný nástroj k uskutečňování decentralizované spolupráce v řadě oblastí politiky po celé Evropské unii na základě pevných struktur, které dokáží povzbudit zapojení občanů a přijímat společná rozhodnutí, jež budou plně provedena a povedou rovněž k dlouhodobé strategické spolupráci;

24. konstatuje, že ESÚS může a mělo by být operačním nástrojem první úrovně, vzhledem k tomu, že různým oblastem EU zpřístupňuje úvěrový trh pro financování infrastruktury nebo služeb obecného zájmu, aby tyto oblasti zase mohly vytvářet příjmy nezbytné pro podporu finančního zdraví těchto opatření;

25. zdůrazňuje, že první z opatření, která je na úrovni Společenství nutné provést, se týká podpory využívání ESÚS coby přednostního nástroje spolupráce, a to z toho důvodu, že přinese značné výhody, které souvisejí se zjednodušením řízení politik, plánů a projektů, a rovněž za účelem rozšíření osvědčených administrativních postupů v celé EU;

26. domnívá se, že přijetí nástroje ESÚS může přispět k tomu, že stávající struktury spolupráce budou nejen fungovat soudržněji a účinněji s ohledem na racionalizaci místo plýtvání finančními prostředky, ale také zlepší kvalitu dosažených výsledků;

27. zdůrazňuje, že prostřednictvím intenzivnějšího zapojení regionálních a místních orgánů a hospodářských a sociálních subjektů na územní úrovni ESÚS významně přispěje k účinnějšímu rozdělení a řízení zdrojů;

28. zdůrazňuje, že ESÚS tím, že formám územní spolupráce mezi institucemi na různých úrovních ze dvou či více členských států poskytuje právní záštitu Společenství, může podnítit horizontální evropskou integraci prováděním zásad subsidiarity a blízkosti;

29. potvrzuje, že evropské regionální a místní orgány mohou prostřednictvím nástroje ESÚS převzít důležitou úlohu podnětu při vypracování a zavádění politik Unie, a tím přispět k otevřenější, participativnější, demokratičtější, odpovědnější a transparentnější evropské správě věcí veřejných;

30. zdůrazňuje, že možnost zahrnout různé institucionální úrovně do jednotné struktury spolupráce otevírá dveře novým podobám řízení na více úrovních, v níž zainteresované strany podle svých schopností přispívají k celkovému úspěchu iniciativy;

Snaha o uplatnění nařízení v souladu s charakterem Společenství

31. zdůrazňuje, že samotná povaha právního nástroje nařízení zaručuje jednotná pravidla územní spolupráce ve všech členských státech a snižuje rozdíly způsobené rozdílností právních předpisů; poprvé existuje společný nástroj s tímto geografickým dosahem;

32. zastává názor, že provádění tohoto nařízení je nutně náležitě koordinovat, aby se právní akty vypracované jednotlivými členskými státy k aplikaci nařízení (ES) č. 1082/2006 daly sestavit, aniž by docházelo k vzájemné neslučitelnosti či překážkám;

33. trvá na nezbytnosti rychlého a souvislého uplatnění nařízení na celém území Unie v souladu s evropským charakterem nového nástroje;

34. v souladu s postupy uvedenými v bodech odůvodnění nařízení o ESÚS zdůrazňuje, že je důležité zapojit do uskutečňování nového nástroje Společenství i třetí země, a sice tím nejvhodnějším způsobem a okamžitě;

35. bere na vědomí, že některé členské státy již přijaly opatření k uplatnění nařízení, avšak vyhrazuje si provést pečlivou analýzu těchto opatření za účelem posouzení jejich souladu s cíli sjednocení právních předpisů a podpory územní spolupráce;

36. lituje, že se většina členských států ještě nepostarala o přijetí opatření k uplatnění nařízení, a vybízí odpovědné orgány, aby se bez dalších odkladů a zavádění překážek a byrokratických břemen postaraly o ustavení a plnou funkčnost ESÚS;

37. upozorňuje na skutečnost, že ESÚS bylo vytvořeno i v zájmu zjednodušení postupů pro provádění a řízení iniciativ územní spolupráce, a proto požaduje širší spolupráci mezi jed-

notlivými příslušnými vnitrostátními, regionálními a místními orgány států;

38. domnívá se tedy, že je zásadně důležitá spolupráce a vzájemná informovanost mezi členskými státy a přímé zapojení regionálních a místních celků;

39. připomíná, že právo Společenství vytváří nařízením týkajícím se ESÚS novou skupinu právnických osob, jimž se bez ohledu na významné odkazy na vnitrostátní zákony musí dostat v podstatě jednotného zacházení v různých členských státech podle zásad přímé použitelnosti a přímé účinnosti;

40. zaznamenává, že článek 2 nařízení stanoví přesnou hierarchii, na jejímž základě nejen právní předpisy Společenství, ale i ustanovení obsažená v úmlouvách a stanovách vznikajícího ESÚS budou mít přednost před právem členského státu, v němž má ESÚS sídlo, přičemž toto právo bude uplatněno pouze v případě záležitostí neupravených nebo jen částečně upravených nařízením;

41. zdůrazňuje, že ustanovení nařízení, která se neodvolávají na vnitrostátní právo, se přímo uplatní na každou žádost o vytvoření ESÚS;

42. domnívá se, že nařízení bude pro potenciální členy ESÚS umístěné na území nejméně dvou států vhodným právním předpisem, který lze ihned uplatnit k vytvoření ESÚS v souladu s ustanoveními tohoto nařízení;

43. připomíná, že nedodržení povinnosti členských států přijmout vhodná opatření k uplatnění brzdí potenciál konceptu ESÚS, a proto vyzývá Evropskou komisi, aby donutila členské státy ke splnění jimi přijatých závazků v této oblasti;

44. domnívá se, že Evropská komise může podle původního smyslu nařízení hrát rozhodující roli v zájmu plné funkčnosti ESÚS;

45. vyzývá Evropskou komisi, aby pobídla členské státy k přijetí nezbytných opatření k uplatnění a současně poskytla vhodnou podporu příslušným národním orgánům tím, že přijme obecné zásady, kritéria výkladu a technické specifikace. Komise by za tímto účelem mohla využít práce skupiny expertů pro otázky ESÚS, kterou ustavil Výbor regionů;

46. přeje si, aby Evropská komise v případě, že by přetrvávaly situace neplnění, zvažila možnost zahájit nezbytné řízení pro porušení předpisů s členskými státy, jež bezdůvodně nespĺnily svoji povinnost přijmout nezbytná opatření k uplatnění nařízení;

Podpora využití ESÚS

47. domnívá se, že využití evropského seskupení pro územní spolupráci může být podpořeno konkrétními činnostmi Společenství v oblasti komunikace, odborné přípravy a všech dalších vhodných opatření, včetně právních, ekonomických a finančních pobídek;

48. v tomto ohledu se domnívá, že základní ekonomicko-finanční pobídky lze rozdělit do dvou velkých skupin. Navrhuje tedy, aby první skupina předpokládala zajištění konkrétního programu financovaného z fondů Společenství – z EFRR –, který by přispíval k vytváření nových ESÚS či reorganizaci výhledových projektů spolupráce řízených dle starých, konvenčních vzorců;

49. poznamenává, že druhá skupina ekonomicko-finančních pobídek by vyžadovala, aby se do nabídkových řízení vyhlášených Komisí přidalo kritérium vyšší výkonnosti při vyhodnocování projektů předkládaných za účelem zřízení ESÚS a prognóza trvalosti projektu po jeho ukončení. Takto by mohlo docházet k institucionalizaci středně- a dlouhodobé kultury spolupráce, která by nacházela nové formy financování vedle zdrojů z rozpočtu Společenství;

50. pokud jde o opatření právního charakteru, k nimž by se mělo přistoupit, aby se této instituci pomohlo k úspěchu v rámci celé EU, největší odpovědnost by měla nést Komise s technickou podporou Výboru regionů;

51. navrhuje Evropské komisi, aby zesílila informační činnost ve svých generálních ředitelstvích v zájmu zvýšení povědomí o nástroji ESÚS při provádění odvětvových politik Evropské unie;

52. prohlašuje, že je ochotný spolupracovat s institucemi na shora uvedených podpůrných činnostech;

Úloha Výboru regionů

53. připomíná, že disponuje specifickými poradními schopnostmi v otázce přeshraniční spolupráce ve smyslu článku 265 Smlouvy o založení ES:

— územní spolupráce a zejména ESÚS jsou mezi hlavními prioritami současného politického mandátu Výboru regionů a nového protokolu o spolupráci s Komisí;

— článek 5 nařízení stanoví, že členové ESÚS mají povinnost informovat Výbor regionů o budoucích úmluvách a o registraci nebo zveřejnění stanov; to umožňuje vytvořit ve Výboru regionů „evropský rejstřík“ evropských seskupení pro územní spolupráci, jak Výbor původně žádal ve svém stanovisku z roku 2004 k návrhu nařízení (CdR 62/2004 fin);

54. potvrzuje svůj záměr hrát zásadní roli ve věci informování o nástroji ESÚS a jeho podpory za pomoci politického nasazení, komunikačních iniciativ, vytváření sítí pro výměnu zkušeností a osvědčených postupů a vzdělávacích činností;

55. zdůrazňuje, že byla ustavena skupina expertů na územní otázky pro ESÚS, jejímž úkolem je monitorovat přijímání národních opatření k uplatnění nařízení a podporovat výměnu zkušeností týkajících se vytvoření a řízení ESÚS na územní úrovni;

56. zavazuje se, že v zájmu zvýšení možností spolupráce mezi územními celky Evropské unie a třetími zeměmi bude vést v patrnosti možnosti, které nabízejí právní předpisy členských států nebo třetích zemí sousedících s Unií;

57. zintenzivní spolupráci s celoevropskou regionální organizací se specifickou a dlouhodobou zkušeností v oblasti transevropské územní spolupráce;

58. zdůrazňuje, že silná interinstitucionální spolupráce, která dokáže zapojit evropské instituce, národní vlády a regionální a místní orgány, představuje nezbytnou podmínku úspěchu ESÚS a územní spolupráce.

V Bruselu dne 18. června 2008.

předseda
Výboru regionů
Luc VAN DEN BRANDE